

Beszámoló a Fialat Levéltárosok Egyesületének XIII. Tudományos Őszi Táboráról

2022. szeptember 15. és 17. között 29 fő részvételével került sor a Fialat Levéltárosok Egyesületének XIII. Tudományos Táborára, amelynek helyszíne ezúttal Pécs volt. Az eseményt immár harmadik alkalommal rendeztük meg vándorgyűlés formájában és idén is kihasználtuk annak lehetőségét, hogy a szakmai rendezvény mellett egy újabb vidék helytörténetével és jellegzetességeivel is megismerkedjünk. A konferencia témáját a levéltári válsághelyzetek és ezek állományvédelmi kezelése adta.

A konferencia első napján Mátyás Zoltán, a Fialat Levéltárosok Egyesületének elnöke, Gözsy Zoltán, a Magyar Nemzeti Levéltár Baranya Megyei Levéltárának igazgatója, és Lengvári István a Pécsi Tudományegyetem Levéltárának igazgatója köszöntötte a résztvevőket. Az igazgatói köszöntők után a Baranya Megyei Levéltár munkatársa, Polyák Petra mutatta be a helyi intézményt. Előadásában kitért a levéltárat érintő legnagyobb kihívásokra, feladatokra és az előző években elért eredményekre, valamint bemutatta a megyei levéltár sokszínű közművelődési és levéltár-pedagógiai tevékenységét. Ezt követően Lengvári István ismertette a Pécsi Egyetemi Levéltár létrehozásának, többszöri költözésének történetét és az intézmény munkáját.

A program hagyományteremtő céllal helytörténeti előadással folytatódott. Varga Szabolcs az ELKH BTK Történettudományi Intézet munkatársa adott bepillantást a 16-17. századi török kori Pécs történetébe és a korszak hiányos forrásaiba. Az előadás végén a régészeti leletekből létrehozott grafikákkal szemléltette a korabeli város hangulatát, pusztulását.

Az első nap utolsó előadásaként Körmendi Tamás (ELTE BTK) beszélt a levéltáros szak átalakulásáról és várható irányairól. A konferencián jelenlévő tagság nagyobb része már a 2014-ben megújult levéltári mesterképzést végezte el. A mesterképzés után 2018-tól a segédtudományi tanszék megújította a történelem alapszakhoz kapcsolódó levéltári specializációt is. Az átalakítás során igyekeztek kiszűrni az ismétlődő tantárgyakat és tananyagokat. A konkrét szakmai tananyag nagyobb része a mesterképzésre maradt, míg az alapképzési szakirány a történettudományi kutatói irányba tolódott el. Az alapszakos hallgatók klasszikus levéltártani ismereteket három félév során tanulnak, emellett öt kormányzattörténeti tárgyat végeznek el. Újításként a tanszék létrehozta az iratelemző és iratértékelő gyakorlati órákat, amelyek a legnagyobb sikert aratják a diákok körében. A tanszék minden évben hallgatói elégedettségi felméréseket végez, hogy feltárják a problémákat. Körmendi Tamás arra is kitért, hogy az ismétlődő tananyagok kiszűrése mellett a mesterképzés kihelyezett óráit is sikerült egy napra csoportosítani. Az előző évek szűk létszámú évfolyamai után elmondható, hogy az alapszakon kifejezetten népszerűvé vált a levéltári szakirány, és a mesterszakon is sikerült a kétfős év-

folyamok után öt főt felvenni. Az új képzési rendben így kissé távolabb került egymástól az alap- és mesterszak, a történész hallgatók közül még mindig kevesen választják a levéltári mesterszakot, amit azonban idén külsős és már dolgozó jelentkezőkkel, magas létszámmal sikerült elindítani.

A rendezvény második napjának délelőttje a helyi közgyűjtemények látogatásával telt. A szakmai program keretében először a Pécsi Egyházmegyei Levéltárral ismerkedtünk meg. Az intézményben Damásdi Zoltán fogadott minket és mutatta be a levéltárnak helyet adó épületet. A látogatás során megtekintettük a káptalani levéltárat és a legértékesebb iratokat bemutató kiállítást.

Ezt követően a Főegyházmegyei Könyvtárban folytattuk a napot, ahol megismertük a könyvtár történetét. A korábban kedvezőtlen körülmények között tárolt gyűjtemény 2018-ban költözhetett be új, felújított épületébe. A helyiségeket végigjárva bepillantást nyertünk abba a folyamatba, amely során megszervezték az épület berendezését, a muzeális értékű szekrények elhelyezését, a gyűjtemény szállítását és máig zajló aprólékos feldolgozását. A látogatás végén megtekinthettük a könyvtár legértékesebb kincseit is.

A délután folyamán megkezdődtek a levéltári válsághelyzetekkel foglalkozó előadások. Orosz Katalin Budapest Főváros Levéltárának (BFL) munkatársa két előadással indította a délutánt. Először Levéltári stratégiák és kockázatelemzés címmel beszélt a Kanadában kidolgozott kockázatelemzési módszerről, a tíz kockázati tényezőről és az ezek felmérésére szolgáló szisztematikus módszerekről. Kiemelte a megelőzés szerepét és azon tudás elsajátításának fontosságát, amely lehetővé teszi a problémák mielőbbi felismerését. Második előadásában a biokodikológiával ismertette meg a résztvevőket. Ezen tudományág a pergamen alapú dokumentumok vizsgálatát jelenti fehérje- vagy DNS vizsgálatokkal, amelyek segítségével leszámolhatunk olyan tévhitekkel, minthogy kisebb kódexekhez mókusbőrt használtak.

Az utolsó állományvédelmi témájú előadást P. Holl Adrien (BFL) tartotta, aki a V4-es vészhelyzeti protokoll létrehozásáról beszélt. Ennek során négy ország munkatársaival dolgoztak együtt, szakszótárat, számos útmutatót, valamint esettanulmányt készítettek, amelyek a BFL honlapján keresztül a nagyközönség számára is elérhetőek. Az előadás végén a BFL főosztályvezetője kiemelte a katasztrófa- és intézkedési tervek fontosságát, és a vészhelyzetek kapcsán felmerülő megoldandó feladatokat.

A délután második felében Szatmáry Judit, a Ráday Levéltár munkatársa számolt be a levéltárat ért 2019-es katasztrófáról. A tűz a levéltári szobákat közvetlenül nem érintette, a legnagyobb kárt, a füst mellett, az oltáshoz használt víz okozta. Az előadó kiemelte a nem megfelelő körülményeket, amely a legtöbb kisebb levéltárat jellemzik, és még veszélyeztetettebbé teszi az anyagokat katasztrófa-helyzetekben, továbbá hangsúlyozta a gyors reagálás fontosságát, valamint a Budapest Főváros Levéltára által nyújtott azonnali segítség jelentőségét.

A következő előadó, Vajda Tamás, a Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetséget képviselte rendezvényünkön az egyesület és a Szegedi Tudományegyetem Levéltárának vezetőjeként. Előadásából megtudhattuk, hogy az egyetemi levéltárakban is számos állományvédelmi vészhelyzet alakul ki, legtöbbször az irattárak elhanyagolása és a rossz

körülmények következtében. Az első egyetemi levéltárak csak 1958-ben jöttek létre és a fenntartók a legtöbb esetben ezt követően is csekély forrást biztosítottak a megfelelő körülmények kialakítására. Az egyetemi levéltárak munkáját és iratmentését nehezíti a jellemzően széttagolt intézményrendszer is. Vajda Tamás ugyanakkor bemutatott néhány új, pozitív példát is, többek között a Semmelweis Egyetem, illetve a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem kapcsán, ahol az egyetemi levéltárak új, modern raktárakat kaptak.

A nap zárásaként a Pulszky Társaság Fiatal Tagozata (Pulszky FIAT) képviseletében két muzeológus vendégünk tartott előadást a múzeumok ukrain helyzetéről és veszteségeiről. Dr. Török Róbert (Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum) és Szabó Attila (Országos Színháztörténeti Múzeum) bemutatta továbbá a múzeumokra alkalmazandó honvédelmi intézkedési tervet is. Az előadás második felében a háborús helyzet kapcsán kiemelték a nemzetközi múzeumi szervezetek gyors reagálását, felhívását. Ennek keretében a magyar muzeológusok szervezete, a Pulszky Társaság is jelentős mennyiségű csomagolóanyagot adományozott a műkincsek mentésére.

A tábor utolsó napján került sor a városnézésre. Az esős időben a Pécsi Székesegyház történetével, freskóival és domborműveivel ismerkedhettünk meg részletesen, majd a toronyba vezető számos lépcsőt is megmáztuk. A délelőtt végén Gázi Kászim pasa dzsámiját tekintettük meg.

A tábor beváltotta reményeinket. A rendkívül színvonalas előadások számos új információval szolgáltak. Az, hogy immár harmadik éve vándorgyűlésként szervezzük meg tudományos táborunkat, lehetőséget ad arra, hogy az ország különböző pontjain található közgyűjteményeket is jobban megismerhessük. Ebben az évben a közgyűjteményi látogatás mellett, helyi idegenvezetéssel és helytörténeti előadással is színesíteni tudtuk a programot.

Huszár Renáta

A fényképeket Kalamárné Papp Rita és Mátyás Zoltán készítette.